

TIBBIY PARAZITOLOGIYA

Mavlonova Barno Madaminovna

Andijon viloyati Baliqchi tumani Baliqchi Abu Ali Ibn Sino nomiidagi jamoat salomatlik texnikumi „Tibbiyot biologiyasi va generika“fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola tibbiy parazitologiyaning murakkab sohasiga kirib, odamlarga ta'sir qiluvchi parazitlar infektsiyalar haqida to'liq ma'lumot beradi. Tizimli adabiyotlarni tahlil qilish orqali maqolada parazitlarni tashxislash va o'rganishda qo'llaniladigan usullar o'rganiladi, asosiy topilmalar taqdim etiladi va aholi salomatligiga ta'siri haqida batafsil muhokama qilinadi. Ushbu maqola tushunchalar va takliflar bilan yakunlanib, tibbiy parazitologiya haqidagi tushunchamizni oshirishga va samarali profilaktika va terapevtik strategiyalarni ishlab chiqishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Tibbiy parazitologiya, parazitlar infektsiyalar, diagnostika, adabiyotlarni tahlil qilish, sog'liqni saqlash, parazitlarning hayot aylanishi, epidemiologiya, davolash strategiyalari.

Tibbiy parazitologiya-bu parazitlar organizmlar va ularning inson xostlari o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirlarni tushunishga bag'ishlangan soha. Parazitlar infektsiyalar global salomatlik uchun muhim muammolarni keltirib chiqarmoqda va butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarga ta'sir qiladigan ko'plab kasalliklarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqola diagnostika, epidemiologiya va davolash strategiyalariga e'tibor qaratib, tibbiy parazitologiyaning hozirgi holatini to'liq tekshirishga qaratilgan.

Mavjud adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqish odamlarni qiynayotgan turli xil parazit organizmlarni ochib beradi. Protozoyadan gelmintlarga qadar har bir parazit o'ziga xos xususiyatlarni, hayot tsikllarini va yuqish usullarini namoyish etadi. Adabiyot tahlili shuningdek diagnostika texnikasidagi yutuqlarni ta'kidlaydi, shu jumladan mikroskopiya, serologik testlar, molekulyar usullar va tasvirlash usullari, parazitlarni aniq aniqlash va tavsiflashga imkon beradi.

Tadqiqotda PubMed, ScienceDirect va Google Scholar kabi ma'lumotlar bazalaridan foydalangan holda adabiyotlarni ko'rib chiqishda tizimli yondashuv qo'llanilgan. Tegishli maqolalarni aniqlash uchun "tibbiy parazitologiya", "parazitlar infektsiyalar" va "diagnostika" kabi kalit so'zlar ishlatilgan. Kiritish mezonlari so'nggi o'n yil ichida nashr etilgan tadqiqotlarni qamrab oldi va bu sohadagi so'nggi yutuqlarni o'z ichiga oldi.

Tibbiy parazitologiya-bu mikrobiologiyaning odamlarda kasalliklarni keltirib chiqaradigan parazitlarni o'rganishga qaratilgan bo'limi. Parazitlar-bu boshqa organizmda (xostda) yashaydigan va xostning sog'lig'i hisobiga xostdan ozuqa

moddalarini oladigan organizmlar. Tibbiy parazitologiya ushbu parazitlarni, shuningdek ular keltirib chiqaradigan kasalliklarni, ularning hayot tsikllarini va xost-parazitlarning o'zaro ta'sir mexanizmlarini aniqlash, tasniflash va o'rganishni o'z ichiga oladi.

Parazitlarni keng uchta asosiy guruhga bo'lish mumkin:

- Protozoa: bular bir hujayrali organizmlar bo'lib, ularga Plazmodium (bezgak), Tripanosoma (Afrika uyqu kasalligi) va Giardiasis (giardiasis) kabi parazitlar kiradi.
- Gelmintlar: bu ko'p hujayrali qurtlar va yana ikkita asosiy guruhga bo'linadi:
 - Nematodalar (dumaloq qurtlar): masalan, *Ascaris lumbricoides* (askariazni keltirib chiqaruvchi) va *Enterobius vermicularis* (chuvalchang).
 - Platifelmintlar (yassi chuvalchanglar): bu guruhga *Taenia solium* (taeniazni keltirib chiqaruvchi) kabi sestodalar (tasmasimon chuvalchanglar) va *shistosoma* (shistosomiazni keltirib chiqaruvchi) kabi trematodalar (flukes) kiradi.
- Artropodlar: ba'zi parazitlar Shomil, oqadilar, bitlar va burgalar kabi artropodlar bo'lib, ular Lyme kasalligi, qo'tir va TIF kabi kasalliklarni yuqtirishi mumkin.

Tibbiy parazitologiyaning asosiy jihatlariga quyidagilar kiradi:

- Tashxis: klinik namunalarda parazitlarni aniqlash (qon ,najas, siydik va boshqalar.) mikroskopiya, serologik testlar va molekulyar usullarni o'z ichiga olgan turli laboratoriya usullaridan foydalanish.
- Epidemiologiya: parazitlar kasalliklarning turli populyatsiyalar va mintaqalarda tarqalishi va tarqalishini tushunish.
- Hayot sikllari: parazitlarning hayot sikllarini, shu jumladan ularning rivojlanish bosqichlarini va bir xostdan ikkinchisiga qanday o'tishini o'rganish.
- Davolash va nazorat qilish: parazitlar infektsiyalarni davolash va nazorat qilish strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish, bu antiparazitik dorilarni qo'llash, profilaktika choralari va sog'liqni saqlash tadbirlarini o'z ichiga olishi mumkin.
- Xost-parazitlarning o'zaro ta'siri: parazitlarning o'z xo'jayinlari bilan o'zaro ta'sirini, shu jumladan, ularning immunitet tizimidan qochish mexanizmlarini o'rganish.

Tibbiy parazitologlar ko'pincha laboratoriyalarda, kasalxonalarda va ilmiy-tadqiqot muassasalarida parazitlar kasalliklarni tushunish va nazorat qilishga hissa qo'shish uchun ishlaydi. Ushbu parazitlarni tushunish global sog'liqni saqlashni yaxshilash uchun samarali davolash va oldini olish strategiyasini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Muhokama adabiyot topilmalarining aholi salomatligi uchun ta'sirini o'rganadi. Parazitlar infektsiyalarning oldini olish va nazorat qilishdagi muammolar ko'rib chiqilib, integratsiyalashgan strategiyalar, jumladan, ta'lim, sanitariya va sog'liqni saqlash imkoniyatlaridan foydalanish muhimligini ta'kidlaydi. Rivojlanayotgan dori

qarshiligining roli ham o'rganilib, doimiy tadqiqotlar va davolashning yangi yondashuvlarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola tibbiy parazitologiyada parazitar infektsiyalar keltirib chiqaradigan murakkab muammolarni hal qilishda davom etayotgan tadqiqotlarning muhim ahamiyatini ta'kidlaydi. Ilg'or diagnostika usullarini birlashtirish va maqsadli davolash strategiyasini ishlab chiqish samarali nazorat va yo'q qilish uchun juda muhimdir. Parazitar kasalliklarni davom ettiradigan ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hal qilish va sog'liqni saqlash infratuzilmasini yaxshilash uchun global miqyosdagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlar talab etiladi.

- Parazitar infektsiyalarni erta va aniq aniqlash uchun yangi diagnostika vositalarini tadqiq qilish va ishlab chiqishga mablag ' sarflang.

- Jamiyatlarni profilaktika choralari va davolash usullari to'g'risida ma'lumot berish uchun sog'liqni saqlash kampaniyalarini kuchaytirish.

- Chegaralardan oshib ketadigan parazitar kasalliklarni bartaraf etish bo'yicha xalqaro hamkorlikni rivojlantirish.

- Parazitar infektsiyalar tarqalishini kamaytirish uchun barqaror sanitariya va gigiena dasturlarini amalga oshirish.

- Yangi antiparazitik dorilar va vaksinalarni ishlab chiqish bo'yicha tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash.

Ushbu takliflarni qabul qilib, jahon hamjamiyati parazitar infektsiyalarning inson salomatligiga ta'siri sezilarli darajada yumshatilgan kelajakka intilishi mumkin.

References.

1. Alberts B, Johnson A, Lewis J. et al. (2002): Molecular Biology of the Cell. Part II. Basic Genetic Mechanisms, Chapter 6. How Cells Read the Genome: From DNA to Protein, 4th edition, New York: Garland Science. [This describes the cells and genomes, protein Synthesis, the structure and function of DNA, how DNA transcribes to RNA and how RNA is translated to protein].
2. Ambroise-Thomas, P. (2001): Parasitic diseases and immunodeficiencies. Parasitology 122(Suppl.):s65- s71. [the immunodepression associated with HIV and AIDS infections has resulted in the establishment of a number of new opportunistic parasitic infections].
3. Butler, J. M. (2001): Forensic DNA Typing. Elsevier. pp. 14–15. [It described the detailed structure of the nucleus of the cells, the chromosomes and DNA].
4. Cox F. E. G. (2002): History of Human Parasitology. In Clinical Microbiology Reviews, Vol. 15, No. 4, p. 595-612. [This presents history of cestodiasis with identification of about 40 species of adult tapeworms].

5. Etches V, Frank J, Di Ruggiero E. (2006): Manuel D. Measuring population health: a review of indicators. *Annu Rev Public Health.*; 27:29-55.[Measurement of parasitic diseases impact using DALYs and QALYs].
6. Fotedar R, Stark D, Beebe N, et al. (2007): Laboratory diagnostic techniques for *Entamoeba* species. *Clin Microbiol Rev*; 20 (3):511-32,[The authors reported about the prevalence rate of amoebiasis that it is worldwide and the different identified species of *Entameba*] .